

Program nauczania etyki dla klas VI–VIII szkoły podstawowej

„My i etyka”

Opracowano zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji z dnia 11 marca 2026 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym.

Opracowanie: Wiktoria Knap
nauczycielka etyki w Szkole Podstawowej nr 48
im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Szczecinie,
nauczycielka konsultantka ds. nauczania historii w ZCDN-ie w Szczecinie,
nauczycielka historii w Szkole Podstawowej nr 8 im. Jana Pawła II
z Oddziałami Dwujęzycznymi i Sportowymi w Policach

Szczecin 2026

DZIAŁ I. CZŁOWIEK W ŚWIECIE DOBRA I ZŁA. PRZYBORNİK ETYKI (10 tematów)

1. W świecie etyki. Moralność, prawo i obyczaj.

Podstawa programowa: 1.1

- etyka jako nauka o moralności,
- etyka jako sztuka dobrego życia,
- różnice między prawem i obyczajem.
- Zasady pracy na lekcjach etyki.

2. Etyka w moim życiu.

Podstawa programowa: 1.2, 1.3

- różne odpowiedzi na podstawowe pytania etyczne,
- szczęście i sens życia,
- znaczenie etyki w życiu człowieka.

3. Wartości w życiu człowieka.

Podstawa programowa: 1.5

- dobro, wolność, odpowiedzialność, szacunek, prawda, piękno.

4. Działania, decyzje i ich konsekwencje.

Podstawa programowa: 1.4

- sprawczość moralna, intencja, motywacja, decyzja, skutek.

5. Dylematy i konflikty moralne.

Podstawa programowa: 1.4, 1.9

- rozpoznawanie problemów moralnych,
- rozpoznawanie konfliktów moralnych.

6. Jak oceniamy postępowanie ludzi?

Podstawa programowa: 1.6, 1.7

- złota reguła,
- zasady niekrzywdzenia i użyteczności,
- obowiązki i cnoty moralne.

7. Rozwój moralny człowieka

Podstawa programowa: 1.8, 1.10, wymagania do wyboru 1.4

- rozwój intelektualny i moralny.
- poczucie winy,
- dojrzałość intelektualna i emocjonalna.

8. Skuteczne porozumiewanie się.

Podstawa programowa: 1.11, 1.12, 1.13

- dialogiczność,
- aktywne słuchanie,
- język bez przemocy.

9. Sztuka argumentowania

Podstawa programowa: 1.14, 1.15, wymagania do wyboru 1.2, 1.3, 1.8

- argument i opinia,
- wypowiedź argumentacyjna,
- praca zespołowa.

DZIAŁ II. CZŁOWIEK W RELACJI DO SIEBIE (5 tematów)

10. Kim jestem?

Podstawa programowa: 2.1, wymaganie do wyboru 2.6

- tożsamość osobista,
- role społeczne,
- wartości ważne dla człowieka.

11. Godnie i z szacunkiem.

Podstawa programowa: 2.2

- godność osobowa,
- prawa człowieka,
- szacunek wobec każdego człowieka,

12. Potrafię zadbać o mój dobrostan.

Podstawa programowa: 2.3, 2.4, 2.6

- samoakceptacja,
- dobrostan,
- zachowania ryzykowne i bezpieczne,
- sprawczość i autonomia.

13. Jak być asertywnym?

Podstawa programowa: 2.5

- zachowania asertywne,
- granice osobiste,
- agresja i jej skutki.

14. O patrzeniu w lustro.

Podstawa programowa: 2.7, 2.8, 2.9, wymagania do wyboru 2.1–2.5

- sumienie,
- mocne i słabe strony,
- różne koncepcje szczęścia.

DZIAŁ III. CZŁOWIEK W RELACJI Z INNYMI (5 tematów)

15. Szacunek podstawą wszystkiego.

Podstawa programowa: 3.1

- znaczenie szacunku,
- dialog i kompromis,
- budowanie relacji,
- odpowiedzialność za relacje.

16. Różnimy się między sobą.

Podstawa programowa: 3.2, 3.4, 3.9

- granice wolności,
- odpowiedzialność za własne wybory,
- tolerancja,
- poszanowanie różnic.

17. O empatii.

Podstawa programowa: 3.3

- wpływ emocji na relacje,
- empatia.

18. Zgrana paczka, czyli w gronie bliskich mi osób.

Podstawa programowa: 3.4, 3.5, 3.7, 3.9

- cechy udanych relacji,
- przyjaźń i autorytety,
- zaufanie i prawdomówność
- odpowiedzialność za bliskie relacje.

DZIAŁ IV. CZŁOWIEK W RELACJI DO WSPÓLNOTY (4 tematy)

19. Ja we wspólnocie.

Podstawa programowa: 4.1, 4.3, 4.4, 4.5

- rodzina, klasa i szkoła,
- Społeczeństwo i dobro wspólne,
- odwaga cywilna,
- funkcjonowanie we wspólnocie.

20. Sprawiedliwość na co dzień.

Podstawa programowa: 4.2, wymaganie do wyboru 4.1

- działania sprawiedliwe i niesprawiedliwe,
- bezstronność,
- równe traktowanie,
- sprawiedliwość społeczna.

21. Stereotypy, uprzedzenia i dyskryminacja.

Podstawa programowa: 4.6

- źródła stereotypów,
- rodzaje dyskryminacji,
- szacunek dla różnorodności.

22. Patriotyzm i prawa człowieka.

Podstawa programowa: 4.7, 4.8, 4.9, 4.10

- wielokulturowość,
- współczesny patriotyzm,
- prawa człowieka,
- wolontariat i zaangażowanie obywatelskie.

DZIAŁ V. CZŁOWIEK W RELACJI DO WIEDZY I ŚWIATA CYFROWEGO

(4 tematy)

23. Wiedza i informacja.

Podstawa programowa: 5.1, 5.2, 5.3, 5.4

- wiedza a informacja,
- wartość wiedzy i znaczenie błędów,
- rozwój intelektualny, talenty i zainteresowania.

24. Uczciwość w zdobywaniu wiedzy.

Podstawa programowa: 5.5, 5.6, 5.7, 5.8, 5.9

- ściąganie,
- plagiat,
- odpowiedzialność za własną pracę.
- dezinformacja cyfrowa.

25. Higiena w świecie cyfrowym.

Podstawa programowa: 6.1, 6.2, 6.3, 6.4

- ochrona osób niepełnoletnich,
- zagrożenia cyfrowe,
- treści problematyczne moralnie,
- bezpieczne korzystanie z Internetu.

26. Etyka w sieci.

Podstawa programowa: 6.5, 6.6, 6.7, 6.8

- cyberprzemoc,
- wykluczanie cyfrowe,
- korzyści i zagrożenia sztucznej inteligencji.

DZIAŁ VI. CZŁOWIEK W RELACJI DO PRZYRODY (4 tematy)

27. Dlaczego należy dbać o przyrodę?

Podstawa programowa: 7.1

- człowiek jako część przyrody,
- odpowiedzialność ekologiczna,
- troska o środowisko,
- moralny wymiar ochrony przyrody.

28. Ochrona zasobów naturalnych.

Podstawa programowa: 7.2, 7.6, 7.3, 7.4

- oszczędzanie zasobów,
- odpowiedzialność międzypokoleniowa,
- działania ekologiczne,
- zagrożenia klimatyczne.

29. Zwierzęta i ich dobrostan.

Podstawa programowa: 7.5, 7.7, wymagania do wyboru 7.1–7.3

- potrzeby zwierząt,
- prawa zwierząt,
- dobrostan zwierząt.

DZIAŁ VIII. CZŁOWIEK WOBEC SACRUM (4 tematy)

30. Sacrum i profanum.

Podstawa programowa: 8.1, 8.2, 8.3

- pojęcie sacrum,
- moralność religijna i świecka,
- dialog między osobami o różnych przekonaniach.

31. Świątowanie i wartości.

Podstawa programowa: 8.4, wymagania do wyboru 8.1, 8.3, 8.4

- moralne aspekty świątowania.

32. Czego nauczyliśmy się na lekcjach etyki?

- podsumowanie pracy na lekcjach etyki w roku szkolnym,
- utrwalenie poznanych pojęć.

33. Etyka w praktyce – doświadczenie edukacyjne.

Podstawa programowa: do wyboru wspólnie z uczniami zgodnie z Podstawą Programową z 11 marca 2026 roku, s. 318–319.

44. Etyka w praktyce – doświadczenie edukacyjne.

Podstawa programowa: do wyboru wspólnie z uczniami zgodnie z Podstawą Programową z 11 marca 2026 roku, s. 318–319.

Warunki realizacji programu

Program obejmuje 32 tematy lekcji, przeznaczony jest do realizacji w grupach międzyoddziałowych obejmujących uczniów klas IV–VIII szkoły podstawowej. Treści kształcenia realizowane są w sposób spiralny, umożliwiający powracanie do zagadnień etycznych na coraz wyższym poziomie rozumienia i argumentacji. Podczas realizacji programu szczególne znaczenie mają:

- tworzenie atmosfery wzajemnego szacunku i bezpieczeństwa,
- zachęcanie do samodzielnego myślenia,
- uczenie odpowiedzialnego wyrażania własnych poglądów,
- rozwijanie umiejętności dialogu.

Organizacja zajęć

1. Program realizowany jest w wymiarze i formie zgodnej z organizacją pracy szkoły.
2. Zajęcia odbywają się w grupie międzyoddziałowej obejmującej uczniów klas IV–VIII.
3. Nauczyciel dostosowuje poziom trudności treści, metod i zadań do wieku oraz możliwości uczniów.
4. Treści realizowane są w sposób spiralny w kolejnych latach nauki.
5. W trakcie każdego roku szkolnego uczniowie realizują co najmniej jedno doświadczenie edukacyjne przewidziane w podstawie programowej.

Metody pracy

W realizacji programu zaleca się stosowanie metod aktywizujących, umożliwiających uczniom samodzielne dochodzenie do wniosków oraz rozwijanie kompetencji moralnych i społecznych.

Szczególne znaczenie mają:

- rozmowa kierowana,
- dyskusja dydaktyczna,
- dociekania filozoficzne,
- debata,
- burza mózgów,
- metody problemowe,
- analiza tekstów kultury,
- analiza tekstów filozoficznych dostosowanych do wieku uczniów,
- refleksja indywidualna i grupowa.

Formy pracy dydaktycznej: indywidualna, praca w parach, praca w grupach.

Środki dydaktyczne

Do realizacji programu wykorzystywane mogą być:

- literatura piękna,
- teksty filozoficzne dostosowane do wieku uczniów,
- teksty źródłowe,
- artykuły prasowe,
- podcasty,
- filmy edukacyjne,

- filmy fabularne,
- prezentacje multimedialne,
- gry edukacyjne,
- materiały interaktywne,
- platformy edukacyjne,
- materiały do debat,
- materiały plastyczne,
- karty pracy.

Indywidualizacja pracy

W grupie łączonej klas IV–VIII konieczne jest uwzględnienie zróżnicowanych potrzeb rozwojowych uczniów. Nauczyciel:

- dostosowuje poziom trudności zadań do wieku i możliwości uczniów,
- zapewnia wsparcie uczniom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
- stwarza okazje do współpracy uczniów młodszych i starszych,
- umożliwia wybór form aktywności,
- wspiera rozwijanie indywidualnych zainteresowań uczniów.

Ocenianie osiągnięć uczniów i uczennic

Ocenianie sumujące ma charakter wspierający, rozwojowy i motywujący. Podstawą oceny są:

- aktywność podczas zajęć,
- udział w dyskusjach,
- umiejętność formułowania i uzasadniania własnych opinii,
- kultura prowadzenia dialogu,
- zaangażowanie w pracę,
- wykonywanie doświadczeń edukacyjnych.

Zalecane jest stosowanie przede wszystkim informacji zwrotnej oraz samooceny ucznia zgodnie z ocenianiem wzmacniającym.

Przewidywane osiągnięcia ucznia po zakończeniu realizacji programu

Uczeń/uczennica:

- posługuje się podstawowymi pojęciami etycznymi,
- dostrzega związki między decyzjami a ich konsekwencjami,
- respektuje zasady dialogu i komunikacji bez przemocy,
- potrafi argumentować własne stanowisko,
- wykazuje szacunek wobec innych osób niezależnie od ich poglądów, pochodzenia czy wyznania,
- rozumie znaczenie odpowiedzialności za siebie i innych,
- angażuje się w działania na rzecz wspólnoty,
- dostrzega znaczenie praw człowieka,
- odpowiedzialnie korzysta z technologii cyfrowych,
- wykazuje postawę odpowiedzialności za środowisko naturalne i dobrostan zwierząt,
- rozwija umiejętność krytycznego i samodzielnego myślenia.

Realizacja Podstawy Programowej sprzed 2026 roku:

Korelacja programu z wymaganiami podstawy programowej etyki obowiązującej do 2026 r. – treści, o które należy uzupełnić w razie potrzeby zapisy nowej podstawy programowej w pracy w grupie z uczniami klas V–VIII.

I. Elementy etyki ogólnej

Wymaganie starej podstawy programowej – numery tematów programu IV–VIII

I.1a Posługuje się pojęciami: decyzja, czyn, sprawczość, konflikt, problem, podmiot działania, adresat działania, intencja, motyw, skutek, okoliczności – 4, 5

I.1b Rozpoznaje i nazywa emocje i uczucia – 7, 19

I.1c Posługuje się nazwami emocji do opisu własnych przeżyć i przeżyć bohaterów – 7, 19, 46

I.1d Dobro, zło, wartość, norma, cnota, wada, sumienie, godność, prawa człowieka, szczęście, odpowiedzialność – 3, 6, 12, 16, 28

I.1e Kategorie deontyczne: nakazane, zakazane, dozwolone, nadobowiązkowe – 6

I.1f Analizuje postawy bohaterów z wykorzystaniem pojęć etycznych – 5, 46, 50

I.2 Dobro moralne i dobro pozamoralne – 2, 3

I.3 Fakty, wartości i powinności – 10, 29, 32

I.4 „Jak należy żyć?” – 2

I.5 Dobro godziwe, użyteczne i przyjemne – 2, 3, 16

I.6 Wartości autoteliczne i instrumentalne – 3, 29

I.7 Etyka, moralność, obyczaj, religia, prawo – 1, 42

I.8 Czynniki ograniczające świadomość i dobrowolność działania – 4, 14, 15

I.9 Kryteria ocen moralnych – 6, 24

I.10 Normy moralne – 6, 9

I.11 Geneza norm moralnych – 1, 6, 23

I.12 Uniwersalny charakter norm moralnych – 6, 42

I.13 Życie jako dobro fundamentalne – 3, 12, 40

I.14 Bioetyka – 40, 44

II. Człowiek wobec innych ludzi

Wymaganie – Tematy

II.1–4 Szacunek wobec innych osób – 17, 18, 22, 43

II.5 Miłość i jej rodzaje – 20

II.6 Rodzina jako dobro wspólne – 20, 23

II.7 Klasa jako dobro wspólne, współpraca, ściąganie – 23, 26, 31

II.8 Ojczyzna jako dobro wspólne, patriotyzm, demokracja, społeczeństwo obywatelskie – 28

II.9 Wielokulturowość – 28

II.10 Powszechna Deklaracja Praw Człowieka – 28

II.11 Prawa człowieka – 12, 28

II.12 Konflikty i ich rozwiązywanie – 5, 9, 17, 22

II.13 Przemoc i cyberprzemoc – 22, 35

II.14 Zasada niekrzywdzenia – 6, 22

II.15 Zasada miłości bliźniego – 20, 43

II.16 Zasada sprawiedliwości – 6, 24

- II.17 Fair play – 24, 26
- II.18 Solidarność – 25, 26
- II.19 Kłamstwo – 21
- II.20 Szacunek, altruizm, wolontariat, patriotyzm, solidarność, dobro wspólne itd. – 17–28, 50

III. Człowiek wobec siebie

Wymaganie – Tematy

- III.1 Osoba i godność człowieka – 12
- III.2 Własna wartość i godność – 12, 13
- III.3 Zalety i wady – 16
- III.4 Prawa i obowiązki ucznia – 12, 23
- III.5 Szacunek do własnego ciała – 13
- III.6 Seksualność jako wartość – 20
- III.7 Zdrowie i życie – 13, 36
- III.8 Środki psychoaktywne – 13, 36
- III.9 Sumienie – 16
- III.10 Rozwój moralny – 8, 16
- III.11 Autonomia – 14, 15
- III.12 Interioryzacja wartości – 3, 16
- III.13 Sens życia, uczciwość, honor, męstwo, asertywność – 2, 15, 16

IV. Człowiek a świat ludzkich wytworów

Wymaganie – Tematy

- IV.1 Ludzkie wytwory materialne i niematerialne – 29
- IV.2 Poszanowanie własności – 26, 31
- IV.3 Dzielenie się z innymi – 25, 26
- IV.4 Nauka i praca – 29, 30
- IV.5 Własność intelektualna, plagiat – 31
- IV.6 Technologie informacyjne – 33, 34, 35, 36
- IV.7 Wiedza jako wartość – 29, 30
- IV.8 Społeczna odpowiedzialność biznesu – 26, 29

V. Człowiek wobec przyrody

Wymaganie – Tematy

- V.1 Przyroda jako wartość – 37
- V.2 Wartość miejsca zamieszkania – 37
- V.3 Ochrona przyrody – 37, 38, 39
- V.4 Właściwe korzystanie z przyrody – 39
- V.5 Działania ekologiczne – 38, 39, 50
- V.6 Odpowiedzialność za przyszłe pokolenia – 38
- V.7 Okrutne traktowanie zwierząt – 40
- V.8 Właściwe traktowanie zwierząt – 40

VI. Człowiek wobec Boga (sacrum)

Wymaganie – Tematy

VI.1 Ludzie wierzący i niewierzący – 41, 43

VI.2 Bóg jako najwyższa wartość dla wierzących – 41, 42

VI.3 Wartości chrześcijańskie – 44

VI.4 Moralność świecka – 42

VI.5 Szacunek wobec wierzących i niewierzących – 43

VI.6 Komponenty moralne wielkich religii – 44

VI.7 Niedyskryminowanie ze względu na przekonania – 43

VII. Wybrane problemy moralne

Wymaganie – Tematy

VII.1–5 Identyfikowanie, analiza i dyskusja nad problemami moralnymi – 5, 22, 24, 27, 32, 35, 36, 38, 40, 45–50